

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПАТОПСИХОЛОГІЇ

для студентів

Освітньої програми:

Рівня вищої освіти:

на здобуття освітнього ступеню:

за спеціальністю:

галузі знань:

Психологія

першого (бакалаврського)

бакалавр

053 Психологія

05 Соціальні та поведінкові науки

Рівне – 2020

Робоча програма: Основи патопсихології
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія

Розробник: к.психол.наук, доц. Іванюта О.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол від 27 серпня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри _____ доц. Михальчук Ю.О.
(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол від 27 серпня 2020 р. № 1

Голова _____ доц. Хом'як О.А.
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми «Психологія» зі спеціальності 053 Психологія у
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки рівня вищої освіти першого
(бакалаврського)

доц. Мороз О.І. _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти, Галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 /3 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 90/90 Кількість змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти: першого (бакалаврського) Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність: 053 Психологія	Нормативна	
		Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
		8-й	8-й
		Лекції	
		год. 20	год. 12
		Лабораторні	
		год. 20	год.14
		Самостійна робота	
		год. 50	64 год.
		Вид контролю 8-й семестр: екзамен	

2. Мета та завдання курсу

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи патопсихології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія за освітньо-професійною програмою Психологія.

Мета дисципліни: формування у студентів цілісного уявлення про основні форми порушення психічної діяльності, створення теоретичної основи для осмислення випадків патології, які зустрічаються на практиці, формування методологічного вантажу для аналізу змінених тривалістю хвороби психічних функцій і становлення первісних практичних навичок користування психопатологічним інструментарієм; оволодіння базовими знаннями із дитячої патопсихології.

Завдання: опанування основами патопсихології як науки про психічні хвороби, а саме: виникнення, прояв та закономірності перебігу психічних захворювань дасть можливість психологам опанувати питання їх профілактики та організації допомоги психічно хворим. Знання, здобуті при вивченні курсу «Основи патопсихології», є підґрунтям для подальшої поглибленої фахової спеціалізації психологів.

Під час лекційних та практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні психологи **набувають таких програмних компетентностей: ЗКЗ (загальні компетентності), СК (спеціальні, фахові, предметні компетентності).**

ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ФК 1. Здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

ФК 5. Організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

ФК 7. Приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

ФК 8. Оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну, студенти повинні мати такі **програмні результати навчання:**

ПРН 1: Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН 8: Ідентифікувати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про перескєрування, звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН 12: Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, зміст і завдання патопсихології. Предмет і завдання патопсихології. Місце патопсихології в системі медико-психологічних науково-прикладних напрямків. Пізнавальні психічні процеси в нормі та патології: відчуття, сприймання, увага, пам'ять, мислення. Мовлення та його порушення

Література: основна [3, 5, 7, 11, 16, 18, 21, 27, 32,35,40] допоміжна [3,5]

Тема 2. Психіка в нормі та патології. Поняття про здоров'я. Основні критерії загального та психічного здоров'я. Психотичний і непсихотичний рівень психічних розладів. Принципи побудови патопсихологічного обстеження дітей. Приблизна схема психологічного дослідження порушень психічної діяльності дитини молодшого та середнього шкільного віку. Роль даних про порушення розвитку дитини в оптимізації навчально-виховного процесу

Література: основна [2,4,14,17,20,22,24,29,36,40] допоміжна [7,9]

Тема 3. Особливості симптоматичних порушень. Детермінанти відхилень у розвитку особистості. Теорії патохарактерологічного розвитку. Структура первинного і вторинного дефектів

Література: основна [1,15,23,25,36] допоміжна [1,8]

Тема 4. Види порушень психічного розвитку. Взаємозв'язок відхилень у функціонуванні психічних процесів та особистістину розвитку дитини. Детермінанти відхилень у розвитку особистості. Частковий і загальний характер порушень психічного розвитку

Література: основна [8,12,21,28,38,39,40] допоміжна [10,11]

Тема 5. Принципи побудови та проведення патопсихологічного дослідження. Методи дослідження в патопсихології. Клінічне інтерв'ю. Спостереження як компонент патопсихологічного дослідження. Принципи побудови патопсихологічного дослідження. Задачі патопсихологічного дослідження. Вимоги до патопсихологічного експерименту

Література: основна [6,18,19,30,33,34] допоміжна [2,4,10]

Тема 6. Психічні порушення: епілепсія та шизофренія. Епілепсія. Лікування та догляд за хворим на епілепсію. Шизофренія. Форми шизофренії

Література: основна [9,10,13,26,31,37] допоміжна [6]

Тема 7. Маніакально-депресивний психоз. Коротка історія досліджень маніакально-депресивного психозу. Ознаки хвороби. Особливості маніакальної та депресивної фаз

Література: основна [9,10,13,26,31,37] допоміжна [6]

Тема 8. Психогенії : неврози та реактивні психози. Невротичні розлади. Нервова анорексія. Дистрофія. Маніакально-депресивний психоз (МДП) у підлітків

Література: основна [3, 5, 7, 11, 16, 18, 21, 27, 32,35,40] допоміжна [3,5]

Тема 9. Непсихотичні порушення: затримка психічного розвитку. Затримка психічного розвитку. Церебрально-органічна затримка психічного розвитку. Соматогенної затримки психічного розвитку

Література: основна [3, 5, 7, 11, 16, 18, 21, 27, 32,35,40] допоміжна [3,5]

Тема 10. Типологічні порушення психіки: психопатії та акцентуації. Акцентуації та психопатії. Типи акцентуованих особистостей за К. Леонгардом

Література: основна [9,10,13,26,31,37,40] допоміжна [6]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с.р.		л	п	ла б	інд	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Норма та патологія психіки												
Тема 1. Предмет, зміст і завдання патопсихології	8	2		2		4	8	2		-		6
Тема 2. Психіка в нормі та патології	8	2		2		4	8	-		2		6
Тема 3. Особливості симптоматичних порушень	8	2		2		4	8	2		2		4
Тема 4. Види порушень психічного розвитку	8	2		2		4	8	-		2		6
Змістовий модуль 2. Порушення психічного розвитку												
Тема 5. Принципи побудови та проведення патопсихологічного дослідження.	10	2		2		6	10	2		2		6
Тема 6. Психічні порушення: епілепсія та шизофренія	10	2		2		6	10	2		2		6
Тема 7. Маніакально-депресивний психоз	10	2		2		6	10	2		-		8
Тема 8. Психогенії: неврози та реактивні психози	8	2		2		4	8	2		-		6
Тема 9. Непсихотичні порушення: затримка психічного розвитку	8	2		2		4	8	-		2		6
Тема 10. Типологічні порушення психіки: психопатії та акцентуації	8	2		2		4	8	-		2		6
Разом	90	20		20		50	90	12		14		64

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ у патопсихологію. Загальні положення патопсихології як науки	2/-

2	Історія розвитку поглядів на патопсихологію та її лікування. Історія розвитку патопсихології	2/2
3	Порушення пам'яті. Розлади інтелекту	2/2
4	Порушення відчуття, сприймання, уваги	2/2
5	Порушення мислення та мовлення	2/2
6	Порушення емоційної сфери	2/2
7	Вольові порушення	2/-
8	Розлади свідомості	2/-
9	Розлади особистості	2/2
10	Предмет і завдання дитячої патопсихології	2/2
	Разом	20/14

6. Самостійна робота (50/64 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Психічні порушення при гострому та хронічному отруєнні алкоголем.	4/5
2	Психічні порушення при вживанні наркотичних речовин	4/5
3	Психічні порушення при отруєнні промисловими отруйними речовинами	4/5
4	Симптоми та динаміка судинних порушень	4/5
5	Поняття інволюційних (старечих) психозів	4/5
6	Поняття затримки психічного розвитку дітей (ЗПР). Класифікація ЗПР	4/5
7	Критерії та методи діагностування затримки психічного розвитку	4/5
8	Профілактика ЗПР	4/5
9	Поняття психопатій. Проблемність діагностування та класифікації психопатій	4/5
10	Особливості юнацьких психопатій	4/5
11	Типологія соціально дезадаптованої поведінки	4/5
12	Посмикування, заїкання, енурез, страхи у дитячому віці	2/5
13	Методи дослідження самооцінки, тривожності, агресивності	2/2
14	Методи дослідження психопатій	2/2
	Разом	50/64

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми практичних занять	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів

Тема 1. Вступ у патопсихологію. Загальні положення патопсихології як науки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, психологічне есе: «Норма – патологія: полюси континууму людського буття»	основна [3, 5, 6, 7, 11, 16, 18, 21, 27, 32, 35, 40] допоміжна [3, 5]	6
Тема 2. Історія розвитку поглядів на патопсихологію та її лікування. Історія розвитку патопсихології	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, підготовка тестів, запитання та завдання для самоконтролю	основна [2, 4, 14, 17, 20, 22, 24, 29, 36] допоміжна [7, 9]	6
Тема 3. Порушення пам'яті. Розлади інтелекту	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, опрацювання методик, що спрямовані на дослідження пам'яті та методик, спрямованих на дослідження інтелекту. Розв'язування задач	основна [1, 15, 23, 25, 36] допоміжна [1, 8]	6
Тема 4. Порушення відчуття, сприймання, уваги	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, підготовка тестів, запитання та завдання для самоконтролю, пошук та опрацювання методик, спрямованих на дослідження концентрації уваги, методик, спрямованих на дослідження стійкості уваги і динаміки працездатності, методик, спрямованих на дослідження вибіркової уваги; презентації на теми: «Агнозії», «Псевдоагнозії при деменції», «Галюцинації». Розв'язування задач	основна [8, 12, 21, 28, 38, 39] допоміжна [10, 11]	6
Тема 5. Порушення мислення та мовлення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, вимоги до підбору методичного інструментарію для обстеження дитини із порушеннями мислення; вимоги до підбору методичного інструментарію для обстеження дитини із порушеннями мовлення. Розв'язування задач	основна [2, 4, 14, 17, 20, 22, 24, 29, 36, 40, 41] допоміжна [7, 9]	6
Тема 6. Порушення емоційної сфери	Вивчення лекційного матеріалу,	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю,	основна [8, 12, 21, 28, 38, 39, 40, 41]	6

	підготовка до практичного заняття	дослідження емоційних порушень за методиками: – опитувальник САН; – «Шкала самооцінки» Ч. Д. Спілбергера; – «Особистісна шкала проявів тривоги» У. Тейлора; презентації на тему (на вибір здобувача): 1. Аномалія, як прояв порушення емоційної сфери. 2. Порушення настрою, як вид емоційного порушення. 3. Фактори, що призводять до порушення емоційної поведінки. Розв'язування задач	допоміжна [10,11]	
Тема 7. Вольові порушення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю. Теми рефератів: 1. Розлади, викликані використанням психоактивних речовин: а) депресанти (алкоголь, седативно-снотворні лікарські засоби, опіати); б) стимулятори (кокаїн, амфетаміни); в) галюциногени, каннабіс (конопля) і комбінації психоактивних речовин; г) пояснення причин розладів, викликаних використанням психоактивних речовин; д) методи лікування розладів, викликаних використанням психоактивних речовин	основна [9,10,13,26,31,37] допоміжна [6]	6
Тема 8. Розлади свідомості	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю. Теми рефератів: 1. Класифікація розладів свідомості. 2. Деперсоналізація. 3. Пароксизмальні потьмарення свідомості. 4. Сутінковий стан (затмарення) свідомості. 5. Сомнамбулізм у дитячому і підлітковому віці. 6. Псевдодеменція.	основна [3, 5, 6, 7, 11, 16, 18, 21, 27, 32,35,40] допоміжна [3,5]	6
Тема 9. Розлади особистості	Вивчення лекційного матеріалу,	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та	основна [3, 5, 6, 7, 11, 16, 18, 21, 27,	6

	підготовка до практичного заняття	завдання для самоконтролю, діагностика мотивації поведінки і діяльності особистості за допомогою методик: «Мотив прагнення до успіху»; «Мотив уникання невдачі (МагометЕмінов)»; шкала оцінки мотивації схвалення (Д. Крауна, Д. Мароуз). Психологічне есе: «Девіантна поведінка – яка вона?» Розв'язування задач	32,35,40] допоміжна [3,5]	
Тема 10. Предмет і завдання дитячої патопсихології	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю. Теми рефератів: 1. Акцентуації та психопатії. 2. Патопсихологічне обстеження дітей. 3. Дослідження психічних процесів у дітей шкільного віку Етапи клінічного інтерв'ю. Запитання психолога на кожному етапі: моделювання патопсихологічного інтерв'ю з клієнтом. Розв'язування задач	основна [9,10,13,26,31,37,40] допоміжна [6]	6

8. Індивідуальні завдання

- 1) Ефективні психотерапевтичні техніки та прийоми допомоги особистості, що має психічні розлади;
- 2) Підготовка презентацій / рефератів за двома із обраних тем.

Теми індивідуальних робіт

1. Патопсихологічні явища в роботі психолога.
2. Порушення пізнавальної сфери в порівнянні з нормою.
3. Порушення мовлення в порівнянні з нормою.
4. Порушення емоційно-вольової сфери.
5. Індивідуально-психологічні особливості в контексті патопсихологічних порушень: темперамент, характер, здібності.
6. Симптоми та різновиди порушення відчуттів та сприймання.
7. Симптоми та різновиди порушення пам'яті.
8. Симптоми та різновиди порушення мислення.
9. Нав'язливості та маячні стани.
10. Симптоми та різновиди порушення емоційної сфери.
11. Симптоми та різновиди порушення вольової сфери.
12. Синдроми розладів свідомості.
13. Синдроми рухових порушень.
14. Синдроми емоційних порушень.
15. Корсаківський синдром.
16. Галюцинаторно-параноїдний синдром.

17. Синдром слабоумства.

18. Невротичні синдроми.

9. Методи навчання

I. Організація, самоорганізація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності за джерелом передання і сприймання навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, інструктаж) і практичні (вправи, алгоритмізація, практична робота), моделювання та проведення консультацій;

за ступенем самостійності мислення студентів: репродуктивні і творчі методи;

за логікою передання і сприймання навчальної інформації: індуктивні (узагальнення), дедуктивні (конкретизація), аналітичні, синтетичні – навчальний аналіз, синтез, установлення причинно-наслідкових зв'язків;

за ступенем керівництва навчальною роботою студентів: самостійна робота студентів, робота з книгою.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності

Дидактичні (ділові, ситуативно-рольові та ін.) ігри, навчальні дискусії, інтерактивні методи навчання

III. Контроль і самоконтроль, аналіз та оцінювання результатів навчання

Індивідуальне і фронтальне опитування, письмові контрольні роботи

10.

Методи контролю

- Поточне тестування.
- Перевірка завдань самостійної роботи.
- Перевірка індивідуальної роботи.
- Поточний контроль.
- Семестрова форма контролю.

11. Питання до екзамену з курсу

1. Предмет і завдання патопсихології.
2. Місце патопсихології в системі медико-психологічних науково-прикладних напрямків.
3. Пізнавальні психічні процеси в нормі та патології: відчуття, сприймання, увага, пам'ять, мислення.
4. Мовлення та його порушення
5. Поняття про здоров'я. Основні критерії загального та психічного здоров'я
6. Психотичний і непсихотичний рівень психічних розладів
7. Принципи побудови патопсихологічного обстеження дітей.
8. Приблизна схема психологічного дослідження порушень психічної діяльності дитини молодшого та середнього шкільного віку
9. Роль даних про порушення розвитку дитини в оптимізації навчально-виховного процесу
10. Детермінанти відхилень у розвитку особистості
11. Теорії патохарактерологічного розвитку
12. Структура первинного і вторинного дефектів
13. Взаємозв'язок відхилень у функціонуванні психічних процесів та особистістінному розвитку дитини
14. Детермінанти відхилень у розвитку особистості
15. Частковий і загальний характер порушень психічного розвитку
16. Методи дослідження в патопсихології
17. Клінічне інтерв'ю
18. Спостереження як компонент патопсихологічного дослідження

19. Принципи побудови патопсихологічного дослідження
20. Задачі патопсихологічного дослідження
21. Вимоги до патопсихологічного експерименту
22. Епілепсія
23. Лікування та догляд за хворим на епілепсію
24. Історія досліджень маніакально-депресивного психозу.
25. Ознаки хвороби маніакально-депресивного психозу.
26. Особливості маніакальної та депресивної фаз
27. Невротичні розлади
28. Нервова анорексія
29. Дисморфоманії
30. Маніакально-депресивний психоз (МДП) у підлітків
31. Затримка психічного розвитку
32. Церебрально-органічна затримка психічного розвитку
33. Соматогенної затримки психічного розвитку
34. Акцентуації та психопати
35. Типи акцентуованих особистостей за К. Леонгардом
36. Генералізований тривожний розлад
37. Фобічні розлади
38. Залежність та зловживання психічноактивними речовинами
39. Зловживання алкоголем і залежність від нього
40. Зловживання героїном та героїнова залежність (наркоманія).
41. Методи лікування розладів, викликаних використанням психоактивних речовин
42. Етимологія шизофренії
43. Перебіг шизофренії
44. Теорії виникнення шизофренії
45. Форми шизофренії
46. Психологічний підхід до виникнення шизофренії
47. Методи лікування шизофренії.
48. Ефективна суспільна допомога хворим на шизофренію
49. Діагноз «Розлад особистості»
50. Параноїдний розлад особистості.
51. Шизоїдний розлад особистості.
52. Шизотипічний розлад особистості
53. Антисоціальний розлад особистості
54. Межевий розлад особистості
55. Гістрійонний розлад особистості
56. Нарцисичний розлад особистості
57. Унікаючий розлад особистості
58. Залежний розлад особистості
59. Обсесивно-компульсивний розлад особистості.
60. Роль психотерапії у лікуванні розладів особистості

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування, самостійна										Підсумковий контроль / залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100

6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13.Методичне забезпечення

1. Підручники.
2. Роздатковий матеріал.Психодіагностичні методики
3. Мультимедійні засоби. Презентації.

Список використаної та рекомендованої літератури

Основна

1. Бержере Ж., Бекаш А. Патопсихология. Психоаналитический подход. Теория и клиника. Учебное пособие. – М. : Аспект Пресса, 2008. – 397с.
2. Бизюк А.П. Патопсихология: краткий курс в контексте общей и клинической психологии [Учебное пособие] / А.П. Бизюк; [Под ред. Л.М. Шипицыной]. – СПб. : Речь, 2016. – 416 с.
3. Блейхер В.М., Крук И.В., Боков С.Н. Практическая патопсихология – М. : МПСИ Модэк. – 2016. – 624 с.
4. Бухановский А.О. Общая психопатология / А.О. Бухановский, Ю.А. Кутявин, М.Е. Литвак. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2003. – 413 с.
5. Вольф М. Патопсихология и ее методы / М. Вольф. – СПб. : Питер, 2004.
6. Ганнушкин П.Б. Клиника психопатий: их статика, динамика, систематика. Н.Новгород : Изд-во НГМА, 2000. – 124 с.
7. Демьянов Ю.Г. Диагностика психических нарушений: [Практикум] / Ю.Г. Демьянов. – СПб. : Сфера, 2004.
8. Депрессивные расстройства при соматических заболеваниях. Образовательная программа по депрессивным расстройствам ВПА/ПТД. Модуль 2 / под ред. Н.А. Корнетова. – К. : Сфера, 2002. – 69 с
9. Жмуров В.А. Психопатология / В.А. Жмуров. – М. : Медицинская книга; Нижний Новгород : НГМА, 2002.
10. Жмуров В.А. Психопатология. – М. : Медицинская книга, 2012. – 668 с.

11. Зейгарник Б.В. Патопсихология: учеб. пособие для вузов. – М. : Академия, 2011. – 208 с.
12. Исаев Д.Н. Психопатология детского возраста. – СПб., 2001.
13. Карвасарский Б.Д. Клиническая психология (Учебник). СПб. : Питер, 2004.
14. Клиническая патопсихология: руководство для врачей и клинических психологов / В. М. Блейхер, И. В. Крук, С. Н. Боков. – 2-е издание, исправленное и дополненное. – Москва : Московский психолого-социальный институт; Воронеж : НПО 'МОДЭК', 2006. – 624 с.
15. Клиническая психология : учебник для студентов высш. учеб. заведений, обуч. по направлению и специальностям психологии / МГППУ. фак. психологического консультирования; ред. А. Б. Холмогорова. – М. : Академия, Т. 2: Частная патопсихология. – 2012. – 432 с.
16. Клиническая психология и психотерапия: научное издание/ ред.: М. Перре, У. Бауманн. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2012. – 944 с.
17. Клиническая психология: учебник для студентов мед. вузов и фак. клин. психологии / ред. Б. Д. Карвасарский. – 5-е изд., доп. – СПб. [и др.] : Питер, 2014. – 896
18. Клиническая психология: учебник/ Е. А. Орлова, Н. Т. Колесник; ред. Г. И. Ефремова. – М. : Юрайт, 2011. – 363 с
19. Максименко С. Д. Медична психологія / Максименко С. Д.; за ред. С. Д. Максименка. – Вінниця : Нова Книга, 2008. – 520 с.
20. Максимова Н.Ю. Милютин Е.Л. Курс лекций по патопсихологии. – Ростов на Дону, 2000. – 576 с
21. Международная классификация болезней (10-й пересмотр). Классификация психических и поведенческих расстройств, Санкт-Петербург, 1994.
22. Мельник А. П. Патопсихологія та спецпрактикум з клінічної психодіагностики / Мельник А. П. – Луцьк : Іванюк В.П., 2013. – 68 с.
23. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология. – М. : Медпресс, 2012 – 592 с.
24. Михайлов Б.М. Соматоформные расстройства: клиника, диагностика, принципы терапии / Б.М. Михайлов, Е.И. Кудинова // Архів психіатрії. – 2010. Т.1. вип. 3. – С. 8 – 13.
25. Напресенко О.К. Депресії та тривога в загально медичній практиці (соціальні, діагностичні та лікувально-профілактичні аспекти) // Вісник психіатрії та психофармакотерапії. - № 1. – 2002. – С. 7 – 12
26. Носачев Г.Н. Семиотика психических заболеваний: (Общая психопатология): [Учебное пособие] / Г.Н Носачев, В.С. Баранов; [4-е изд., испр. и перераб.]. – Самара: Самар. мед. ин-т «Ревиз», 2006.
27. Общая патопсихология: учебник в 4 томах Том 1 / А.Б. Холмогорова. – Москва : Академия, 2010. – 464 с.
28. Основы патопсихологии: учебно-методическое пособие [Электронный ресурс] / сост. К.С. Орлова Е.А. Козьяков Р.В, Козьякова Н.С. Патопсихология. Учебник для вузов. – М, 2011. – 257 с.
29. Патопсихология : психоаналитический подход : теория и клиника / Ред. Ж. Бержере. – Москва : Аспект Пресс, 2008.
30. Патопсихология : учебное пособие : для студентов высших учебных заведений / Б. В. Зейгарник. – 5-е издание, стереотипное. – Москва : Академия, 2007. – 208 с.
31. Патопсихология: теория и практика / И.Ю. Левченко. – 2-е изд., стер. – Москва : Академия, 2004.
32. Психиатрическая клиника: [Учебное пособие для студентов и врачей-интернов] / [под. ред. профессора В.П. Самохвалова]. – Симферополь, 2003.

33. Психопатии и акцентуации характера у подростков. Патохарактерологический диагностический опросник для подростков (ПДО) / А. Е. Личко. – Санкт-Петербург : Речь, 2009. – 256 с.
34. Психосоматическая медицина. Руководство для врачей: [под ред. П.И. Сидорова]. – М. : МЕДпресс-информ. – 2006. – С. 568
35. Смулевич А.Б. Психопатология личности и коморбидных расстройств: учеб. пособие. – М. : МЕДпресс-информ, 2009. – 208 с.
36. Справочник по психологии и психиатрии детского и подросткового возраста / Ред. С.Ю. Циркин. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 752 с.
37. Табачников С.І. Актуальні проблеми психічного здоров'я населення України // Міжнародний психіатричний журнал. – 2007. – Т.1. – №1. – С. 5.
38. Фрейд А. Психология «Я» и защитные механизмы. – М. : Педагогика-Пресс, 2016. – 160 с.
39. Хобзей М.К. Соціально-орієнтована психіатрична допомога в Україні: проблеми та рішення / М.К Хобзей, П.В. Волошин, Н.О. Марута // Український вісник психоневрології. – 2010. – Т.18, вип. 3. – С. 10 – 14.
40. Чагарна С. Є. Патопсихологія : методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи студентів / Чагарна Світлана Євгеніївна. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 44 с.
41. Ясперс К. Общая психопатология. – М. : Практика, 1997.- 1056 с.

Додаткова

1. Антропов Ю. Ф. Психиатрия детско-подросткового возраста. Общая психопатология / Антропов Ю. Ф. – Ч. 1.– М. : ДеЛипринт, 2010. – 416 с.
2. Антропов Ю.Ф., Шевченко Ю.С. Психосоматические расстройства и патологические привычные действия у детей и подростков. – 2-е изд., испр. – М. : Издательство Института Психотерапии, Издательство НГМА, 2000. – 320 с.
3. Батаршев А.В. Психодиагностика пограничных расстройств личности и поведения / А.В. Батаршев. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2004.
4. Коваленко І.В. Психосоматичні розлади: діагностика та лікування / І.В. Коваленко. – Вінниця : Консоль, 2005. – 32 с.
5. Психопатология детского возраста : хрестоматия / Ред. А.Ю. Егоров. – Москва-Санкт-Петербург : Дидактика Плюс: Институт общегуманитарных исследований, 2002. – 368 с.
6. Психопатология познавательной деятельности : нарушения ощущений, восприятия, памяти, мышления, внимания : учебное пособие / и др. ; Автор Л.М. Барденштейн, В.А. Молодецких, А.С. Курашов. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2009.
7. Психопатология развития детского и подросткового возраста / Чарлз Венар, Патрисия Кериг. – Санкт-Петербург : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 670 с.
8. Сидоров П.И. Введение в клиническую психологию: [Т. I.]: [Учебник для студентов медицинских вузов] / П.И. Сидоров, А.В. Парняков. – М.: Академический Проект, Екатеринбург : Деловая книга, 2000. – 416 с.
9. Экспериментальные методики патопсихологии и опыт применения их в клинике : практическое руководство / С.Я. Рубинштейн. – Москва : Апрель Пресс : Психотерапия, 2007. – 224 с.
10. Юзвигина О.В. Клінічні рекомендації для лікарів загальної практики щодо лікування супутніх депресій, тривожних станів і серцево-судинних захворювань: навчально-методичний посібник / О.В. Юзвигина. – Хмельницький, 2007. – 28 с.
11. Яньшин П. В. Практикум по клинической психологии. Методы исследования личности. – СПб.: Питер, 2004. – 336 с.

Інтернет джерела

1. Александер Ф. Психосоматическая медицина. – М., 2009 http://www.goldbiblioteca.ru/online_psihologiya/online_psistr4/301.php
2. Карташова. – Электрон. дан. – Красноярск: Сиб. федер. ун-т, 2012. http://ipps.sfu-kras.ru/sites/ipps.institute.sfu-kras.ru/files/publications/osnovy_patopsihologii.pdf
3. Левченко И.Ю. Патопсихология: Теория и практика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 232 с.– [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://pedlib.ru/Books/6/0428/6_0428-1.shtml.
4. Снежневский А.В. Лекции по общей психопатологии – <http://www.koob.ru>